

INTERVIURI

Elena BOANCĂ

Vasile Herman - 80

...dorința mea de a compune a rămas intactă...

Un nume cu prestanță în muzica românească din ultimele câteva decenii, Vasile Herman este un prolific compozitor – având peste 125 de titluri publicate sau în manuscris – și în același timp muzicolog de înaltă ținută academică. Alături de studiile publicate în volumele de muzicologie, de importanță majoră sunt lucrările „Formă și stil în noua creație muzicală românească” și „Originile și dezvoltarea formelor muzicale”, apărute la Editura Muzicală în 1977, respectiv 1982. De asemenea, cursurile de forme, organizate pe epoci stilistice (republicate în prezent la Editura MediaMusica din Cluj-Napoca) reprezintă un instrumentar la îndemâna oricărui muzician în evoluție. Dacă ansamblurile muzicale de mai mică anvergură au contribuit în mod consistent la valorificarea creației muzicale a lui Vasile Herman (și este cazul să amintim aici formația „Ars Nova”, condusă de compozitorul Cornel Țăranu, corul „Antifonia”, condus de compozitorul Constantin Rîpă, corul „Cappella Transylvanica”, dirijat de maestrul Cornel Groza și „Ansamblul de percuție” al Academiei de Muzică „Gh. Dima”, coordonat de profesorul Grigore Pop), contemporaneitatea îi rămâne datoră în privința unora dintre lucrările simfonice și a operei „Pasărea Măiastră”. Ar merita și acestea să fie în atenția orchestrelor, fiind emblematice pentru stilul muzicianului clujean. Anul acesta, în 10 iunie, Vasile Herman va împlini 80 de ani. În ciuda stării de sănătate delicate în care se află, a avut disponibilitatea să răspundă la câteva întrebări care încearcă să contureze laturi ale personalității sale creatoare.

Elena Boancă: Maestre Vasile Herman, după mai bine de jumătate de veac de activitate muzicală, care este cel mai important proiect pe care l-ați realizat?

Vasile Herman: Dacă este să mă refer la proiecte, atunci cred că cel mai important pe care l-am realizat este însuși faptul că sunt compozitor, adică reprezentantul unei anumite spiritualități. Cât privește proiectul unor lucrări, socot că cel mai bine mă reprezintă simfoniile și opera *Pasărea Măiastră* (aflată în manuscris).

E.B.: *În ultimii ani ați avut o preocupare specială pentru elementele arhetipale ale muzicii și pentru moștenirea culturii dacilor. Puteți să ne dați detalii despre modul în care se regăsesc acestea în lucrările dumneavoastră?*

V.H.: După câte cunosc, nu s-au găsit încă manuscrise dacice. Există doar înscrisuri pe piatră, lut și metal, în jurul cărora istoricii sau amatorii poartă discuții pe cât de sterile pe atât de penibile. Despre muzica noastră antică (a dacilor) știm doar că aceasta a existat, fără să mai dispunem de alte date. În ceea ce mă privește, m-am inspirat doar din unele expresii răzlețe pe care le-am folosit ca titluri în unele piese. Restul, este doar exprimarea subiectivă a unui vis despre trecutul nostru îndepărtat și muzica sa.

E.B.: *Pe aceeași filieră a inspirației ați scris în anul 2002 o „simfonie pentru percuție” intitulată „Hestia”, care a fost și premiată după doi ani de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România. Care este specificul acestei lucrări?*

V.H.: Titlul (*Hestia*) se referă la o zeiță dar, după unele teorii ar reprezenta noțiunea de „esență”. Așadar, lucrarea constituie o esențializare a intonațiilor din muzica noastră populară, turnate într-o formă simfonică a unui ansamblu instrumental mai puțin obișnuit, care este percuția. Coloritul toacelor și sunetul cu înălțimi indeterminate al fluierelor potențează ambianța autohtonă.

E.B.: *Care este preocuparea pe care o aveți în momentul de față în domeniul componistic?*

V.H.: Preocupările mele componistice actuale depind în mare parte de forțele fizice. Apetența creatoare nu-l părăsește, practic, pe un om de artă, până în ultimele sale clipe. În acest fel, dorința mea de a compune a rămas intactă, dar nu cred că mă voi mai putea avânta în sferile unor lucrări de mare anvergură și întindere.

E.B.: *Muzicologul francez Jean-Jacques Nattiez vorbește despre patru posibile atitudini ale compozitorului în raport cu istoria: fie i se supune (epigonismul), fie face apel la ea (regresia de tip „neo”), fie o prelungeste (perfecționarea), fie face el însuși istoria (inovația). Sunteți de acord cu această perspectivă, și dacă da, unde vă situați dumneavoastră?*

V.H.: Chiar dacă delimitările riguroase ale unor aspecte creatoare trebuie privite cu oarecare reticență, socot că mă situez în sfera ultimelor două categorii enunțate. Pornesc de la perfecționarea unor modele preexistente în muzica noastră, cărora le aduc inovațiile care cresc organic din tradiție cât și din propriile mele aspirații de compozitor.

E.B.: *Muzicologia românească face uneori referire la Vasile Herman caracterizându-l ca pe un „modern-moderat”. Vă convine această „etichetă” și în ce măsură este ea justificată?*

V.H.: M-am ferit dintotdeauna de etichetări. În cazul meu, cred că funcționează mult-discutata și dezbătuta relație dintre tradiție și inovație. Unii auditori care îmi cunosc lucrările mi-au relatat că, adesea, ascultându-le au avut senzația de străvechi, de ancestral, în ciuda mijloacelor mele moderne de exprimare muzicală. În acest fel, socot că se estompează granițele, atât ale tradiției, cât și ale elementului

novator, conducând spre o sinteză care nu poate fi decât benefică pentru o operă de artă. Să nu uităm că statuetele preistorice de la Hamangia au fost considerate de unii critici de artă ca fiind întrutotul moderne, deși sunt vechi de 8000 de ani. Așadar, de ce nu ar fi și lucrările moderne evocatoarele unor timpuri imemorabile sau chiar anistorice? Am avut și eu perioada mea agresiv modernistă prin anii '60. De atunci, „moderația” mea s-a născut din respectarea a două reguli fundamentale ale muzicii: gradația și contrastul în construirea discursului compozițional. Și, ca să concluzionez: în timp ce lucram la unele compoziții, simțeam că „închis în cercul aceleiași vetre/ fac schimb de taine cu strămoșii”.

E.B.: *Sunteți cunoscut și ca muzicolog, cele peste 30 de studii publicate reprezentând o contribuție importantă pentru evaluarea muzicii românești din secolul XX. În ultimii ani ați elaborat două studii pe care le-ați intitulat „Preliminarii la o estetică a folclorului muzical românesc”. Care este proiectul dumneavoastră?*

V.H.: Nefiind specializat în folcloristică, nu pot avea proiecte în această direcție. Cele două studii le-am numit „preliminariii”. Prin aceasta am dorit să se constituie ca un impuls privind năzuința regretatului profesor Traian Mârza de a redacta o estetică a folclorului muzical românesc. Socot că aceasta rămâne o importantă sarcină a viitorului!

E.B.: *La o aniversare anterioară aminteți despre un volum autobiografic. Vă gândiți să îl publicați?*

V.H.: Acest volum există și este depus la Arhivele Statului.

E.B.: *În ce fel v-a influențat cariera pregătirea pe care ați avut-o cu maestrul Sigismund Toduță?*

V.H.: Sigismund Toduță mi-a predat contrapunct, forme și compoziție, discipline pe care le stăpânea temeinic, datorită studiilor sale din țară și străinătate. Ele mi-au imprimat o viziune cuprinzătoare și profesionistă asupra muzicii dar, prin rigiditatea cu care au fost transmise și impuse mi-au limitat orizontul stilistic, reprezentând o frână în evoluția mea creatoare. Mi-au trebuit mulți ani ca să mă dezbar de procedeele desuete.

E.B.: *Se spune despre opera-oratoriu „Meșterul Manole” că este capodopera vieții lui Sigismund Toduță, la fel despre „Oedipul” lui Enescu. Dumneavoastră aveți o lucrare care să vă reprezinte într-un mod atât de clar și care să fie cea mai apropiată de sufletul dumneavoastră?*

V.H.: Nu am o asemenea lucrare. Consider că fiecare compoziție în parte, reprezintă o părticică din viziunea mea asupra muzicii și de fiecare dată, ridică un nou colț al vălului care acoperă actul creator.

E.B.: *Care sunt semnificațiile creației dumneavoastră?*

V.H.: Doresc să transmit auditorului un îndemn la iubirea de frumos, de admirație a spațiului în care trăim, de comuniune cu valorile noastre specifice, de respect față de om și față de tradițiile noastre ancestrale.

E.B.: *Cum vedeți starea actuală a muzicii românești în context internațional?*

V.H.: Așa cum au spus și alții, socot că ne situăm într-un context valoric internațional și nu este nicidecum cazul să avem complexe pe acest plan. Ceea ce ne lipsește este o bună gestionare a patrimoniului muzical și o eficientă difuzare a sa în cadrul autohton și internațional. Mă gândesc cu nostalgie la necesitatea unui

institut de cercetări muzicologice, așa cum au unele țări vecine și, ca un vis frumos, la o viitoare posibilitate de a iniția câteva „colocvii internaționale de muzică românească de la Putna”... sau „de la Cozia”...

E.B.: *Vă sunt cunoscuți mai tinerii compozitori români și direcțiile în care ei se îndreaptă? Se pot sesiza noi tendințe?*

V.H.: Cunosc lucrările câtorva compozitori care astăzi au devenit de generație medie. Lucrările lor se situează în sfera unui profesionalism indiscutabil, care permite multiple soluții pentru viitor. Din cauze obiective, creatorii de cea mai recentă generație îmi sunt necunoscuți, deoarece mediile de difuzare audio-video nu se grăbesc să-i prezinte publicului. Am însă convingerea că sunt valori autentice de la care viitorul așteaptă foarte mult.

E.B.: *Într-o societate postmodernă se vorbește mult despre polistilism ca soluție pentru componistică. Vi se pare viabilă această variantă?*

V.H.: Veacul acesta se caracterizează în general prin mobilitate și diversitate, mai ales în cadrul unor tendințe spre o lume globală. De aceea, și în muzică, vechile orientări de tip regional și local nu-și mai au locul. Polistilismul socot că pornește de la aceste stări de fapt și poate deveni o realitate obiectiv-benefică. Plașa orientărilor în lumea artei devine tot mai largă, mai diversă și mai polivalentă. În acest fel, oamenii de artă, în speță muzicienii creatori, pot oricând găsi oaza proprie în care să se manifeste plenar și în deplină libertate a expresiei. Și tocmai cadrul acesta larg, în spirit multicultural, ar putea chema, în curând, popoare din „lumea a treia” care să ofere muzicienilor noi sisteme de gândire și ordonare tonală, noi sisteme ritmice și de culori timbrale. Toate acestea ar contribui la realizarea unor lucrări de sinteză între general și particular, putând comunica trăiri muzicale inedite.

E.B.: *Credeți că există o soluție pentru a apropia publicul de muzica contemporană?*

V.H.: Cred că întrebarea ar trebui reformulată, deoarece la noi este vorba mai mult de o „reapropiere”. Să avem în vedere faptul că acum patruzeci de ani exista la noi un public dornic de a asculta muzică bună, iar piesele contemporane prezente în fiecare concert simfonic erau ascultate cu atenție și foarte adesea cu plăcere, fiind sincer aplaudate. Poate că reluarea acestui obicei ar fi benefică. În orice caz, fără a fi cântată, o muzică (indiferent de stil), nu va putea pătrunde în sufletul oamenilor și nu le va putea capta atenția. Dacă se reduce totul la interesul comercial, atunci nu ne mai rămâne altceva decât să promovăm vulgaritatea sau promiscuitatea actuală de pe micile ecrane.

Summary

Herman A prestigious name of the latest few decades Romanian music, Vasile Herman is both a prolific composer (having more than 125 titles published or in manuscript) and musicologist of a high academic dress. Along with studies published in volumes of musicology, his major works are ***Form and style in the new Romanian musical creation*** and ***The origins and development of musical forms***, published by **The Musical Publishing** in 1977 and 1982. The classes of forms, shaped on epochs of styles (now republished by **Publishing Media Music Cluj Napoca**) represent a guide of the reach of any studious musician.